

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת יתרו-מברכים

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאם

וּמֹשֶׁה הָיָה רַעֲיָה אֶת צֹאן יִתְרוֹ הַתְּנֻזָּה כִּהְיָן מִדֵּינָן וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹקִים הַרְבֵּה (ג א)
 וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב אֶל יִתְרוֹ הַתְּנֻזָּה וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹכֶיךָ נָא וְאֲשׁוּבָה אֵל אֲחֵי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם וְאַרְאֶה הַעֲוֹנֹת
 חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם (ד, יח)
 וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיָן מִדֵּינָן הַתְּנֻזָּה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל
 מִמִּצְרָיִם (יח, א)

כתוב ברש"י ד"ה "יתרו" לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו.
 למה בפרשת שמות (ג א) כתוב ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו וכן כתב שם (ד יח) ויאמר
 יתרו למשה לך לשלום וכל זה היה קודם שנתגייר?

וביאר בספר טעמא דקרא שאין הכוונה שנתגייר ממש אלא שפירש מעבודה זרה, ולשון המכילתא
 וכשעשה מעשים טובים הוסיפו לו אות אחת על שמו, וכבר פירש מעבודה זרה כשבא משה אצלו
 כדפירש רש"י בפרשת שמות (ב יז) שלכך גרשו הרועים את בנותיו משום שפירש מעבודה זרה
 ונידוהו, וכן מצאתי בהדיא (בשמו"ר פכ"ז סי' ח') שנקרא יתרו כשהיה עובד עבודה זרה, והא
 דכתיב וישב אל יתרו חותנו אף על גב שכבר לא עבד עבודה זרה משום ששאל על בית חותנו
 והבית קראוהו עדיין על שמו שנקרא כשהיה עובד עבודה זרה וכהן מדין.

שם:

למה סמוכות פרשיות זו לזו פרשת יתרו לפרשת עמלק ואחריה פרשת בחדש השלישי ששם
 כתוב מתן תורה ואחריה פרשת משפטים?

וביאר רבינו בח"י כי זרעו של עשו הוא קוץ מכאיב לישראל בכל הדורות בין במלחמה הראשונה
 וגם באחרונה, וירמוז הכתוב כי כשם שהמלחמה הראשונה נצחונה על ידי משה ויהושע כך
 האחרונה, וזה הגלות אשר אנחנו בידם, עתידין אנו להגאל על ידי אליהו שהוא משבט לוי כמשה,
 ומשיח בן יוסף שהוא משבט אפרים כיהושע.

וכשם שבגאולה ראשונה נתגייר יתרו כן בגאולה אחרונה יתגיירו כל העולם, ועל כן נסמכה פרשת
 בחדש השלישי כי אז תחזור התורה לאכסניא שלה, ואחר כך יהיה יום הדין של תחית המתים
 ועל כן נסמכה פרשת משפטים כי מתוך המשפטים יוצאים בני אדם אלו זכאין ואלו חייבין.

וכן הענין ביום הדין של תחית המתים שכתוב בו אלה ב' פעמים שנאמר בדניאל (י"ב) אלה לחיי
 עולם ואלה לחרפות לדראון עולם, ואם כן סמיכות הפרשיות רומזות ומגידות מראשית אחרית,
 והנה הם מסודרות בהשגחה ובכונה גדולה. (מובא בספר דברך נצב בשמים)

וַיִּקַּח יִתְרוֹ הַתְּנֻזָּה מֹשֶׁה אֶת צִפְרָה אִשְׁתּוֹ אַחַר שְׁלוּחֶיהָ (יח ב)

כתוב במכילתא אחר שילוחיה בגט.

איך החזירה והרי משה כהן היה כמו שכתוב בזבחים (קא:) ואיך החזיר גרושתו, ואין לומר שלא
 החזירה דאם כן מה רצו אהרן ומרים ממנו?

וביאר בספר טעמא דקרא שעדיין לא נתכהן עד שבעה ימי המילואים והחזירה בהיתר, ושוב לא
 היה צריך לגרשה, כדתנן ביבמות (סא.) לגבי אלמנה לכהן גדול.

כִּי יִהְיֶה לָהֶם דְּבַר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטִיתִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רַעֲיוֹ וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֻקֵי הָאֱלֹקִים וְאֶת תּוֹרֹתַי (יח טז)

לכאורה היה לו לומר כי יהיה להם דבר באים אלי, שהרי שני בעלי דינים ישנם?

וביאר המשך חכמה שזה טיבו של משפט צדק ושל שופטי צדק לא האנשים באו לבית הדין כי

אם הדבר בא ללא התייחסות אל נושאו המביאים אותו בעלי הדין, ולא היו כלל צד בפתרון הנידון
 כי אם הדבר לכשעצמו.

וְאִתָּה תִּחְזַק מִכָּל הַעָם אֲנָשֵׁי חַיִל יִרְאִי אֱלֹקִים אֲנָשֵׁי אֲמַת שְׂנָאִי בְּצַעַי וְשִׁמְתָה עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מְאוֹת
 שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֵת (יח כא)

למה כתוב ושמת עליהם לשון שימה, ואילו לקמן (פסוק כד) נאמר ויתן אותם ראשים לשון נתינה
 למה שינה הכתוב בלשוננו, ומה בין שימה לנתינה?

וביאר המהרי"ל דיסקין שעל הפסוק (ויקרא ה יא) "לא ישים" דורשת הגמרא (מנחות נט:) שימה
 כל דהו, ולעומת זאת לגבי נתינה פירשו שם בתוס' כי יש בה שיעור חשוב, ולפי זה אפשר לבאר
 כוונת הכתוב (דברים י טו) והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם
 בך ונתנם בכל שונאיך, "לא ישימם בך" אפילו כל דהו, "ונתנם בכל שונאיך" זה שיעור נתינה.

וְאִתָּם תִּהְיֶינָה לִי מִמְּלַכְתַּת כְּהֵנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֲלֶה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (יט ו)

כתוב במכילתא שמכאן אמרו ראויין היו כל ישראל לאכול בקדשים עד שלא עשו העגל, משעשו
 העגל נטלו מהם ונתנו לכהנים.

מפני מה לא תיקנו חז"ל לכהנים שיברכו בכל יום "שעשני כהן" וכדרך שתקנו לברך בכל יום שלא
 עשני גוי "שלא עשני גוי", "ושלא עשני אשה"

וביאר האדמו"ר הזקן מגור על פי דברי המדרש האומר כי עד לחטא העגל היו כל ישראל ראויים
 לכהונה ורק לאחר חטא העגל ניטלה מהם הכהונה ונתינה לכהנים אשר היו מבני שבט לוי שלא
 חטא בעגל, נמצא כי אם היו מברכים בכל יום על בחירתם ככהנים, הרי בכך היו מתכבדים בקלון
 כלל ישראל אשר הפסיד את הכהונה בחטא העגל, וכדי שלא יבואו לידי כך העדיפו חז"ל שלא
 לתקן ברכה על דבר זה.

ועוד ביאר על פי המובא בתנא דבי אליהו כי לעתיד לבוא יחזרו כל ישראל להיות כהנים (תנדב"א
 זוטא פרק ד), ונמצא כי מעלתם של הכהנים אינה תמידית, ומשום כך לא ראו חז"ל לתקן ברכה
 על מעלתם הארעית.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטֵב הַבֶּקֶר וַיְהִי קֹלֵת וַיִּבְרְקוּם וַעֲנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקָל שֶׁפָּר חֲזַק מְאֹד וַיַּחֲרֵד כָּל הָעָם
 אֲשֶׁר בְּמַחֲנֶה (יט טז)

לכאורה היה בתחילה הענן ואחר כך הברקים ואחר כך הקולות, והאחרון שבכתוב היה לכאורה
 הראשון שכן מנהג לראות הברק ואחריו הרעם?

וביאר רבינו בח"י שמה שהזכיר הכתוב שלא כסדר נראה, כי עשה כן לעלוי קול השופר שאילו
 הזכיר כסדר שהיו היה סומך הקולות אל קול השופר והיה נראה כי היו שווים או קרובים זל"ז
 במעלה ולכך רצה להקדים הקולות כדי להרחיקם מקול השופר, ולבאר כי יש רחוק גדול והפרש
 ביניהם כהפרש שיש בין דבר גופני לדבר שכלי, ועיין עוד מה שכתב בשם הר"ח שהקולות היו
 של מלאכים. (מובא בספר דברך נצב בשמים)

וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וַיְהִי מִתְּנֶה וַיִּגְרַד אֲשֶׁר
 בְּשִׁעְרֶיךָ (כ י')

מאחר שבין כך מצווים אנו לשמור את בנינו מן העבירות משום לאו ד"לא תאכילום", מפני מה
 שבה התורה לצוות "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך"?

וביאר רבי חיים סולובייצ'יק כי אם משום "לא תאכילום" לא היה כאן אלא איסור רגיל ככל איסורי
 התורה, ובאה התורה והטילה איסור מיוחד על מלאכת הבנים בשבת כדי שתהיה נחשבת בכלל
 איסורי שבת החמורים יותר מכל איסורים, וכמו שמצינו בגמרא יבמות (ו.) "שאני לאוי דשבת
 דחמירי" ופירש רש"י שהרי מחלל שבת דינו כעובד עבודה זרה.

לֹא תִחַמְדוּ בֵּית רֵעֵךְ לֹא תִחַמְדוּ אֶשֶׁת רֵעֵךְ וְעַבְדוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׂוֹרְזוֹ וְחִמְדוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֵךְ (כ יד)
 איך יתכן שאדם שלא יחמוד דבר יפה בליבו, וכל מה שנחמד למראה עיניו?

וביאר ראב"ע על דרך משל כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה והוא ראה בת המלך שהיא יפה לא יחמוד אותה בלבו כי ידע כי זה לא יתכן, וכך כל משכיל צריך שיידע כי אשה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, ורק כאשר חלק לו ה', וכתוב בקהלת "ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו", ואמרו חכמים "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא", ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד, ואחר שידע שאשת רעהו אסרה ה' לו, ויותר היא נשגבה בעיניו מבת המלך בלב הכפרי, ועל כן הוא ישמח בחלקו ואל ישים אל ליבו לחמדו ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שה' לא רצה לתת לו, ולא יוכל לקחתו בכוחו ובמחשבותיו ובתחבולותיו, ועל כן יבטח שבודאי שיכללנו ויעשה הטוב בעיניו.

שם:

החתם סופר מביא מספר עיר דוד בשם הקדמת הסמ"ג, דאותיות של עשרת הדברות המה כמנין כת"ר, דהיינו מנין של תרי"ג מצוות ושבע מצות דרבנן, וכתב החתם סופר דיש לרמז השבע מצות דרבנן בתיבות אשר לרעך, א' אבילות דהיינו ז' ימי אבילות, ש' שמחה דהיינו ז' ימי המשתה שנתקן על ידי משה רבינו, ר' רחיצה דהיינו נטילת ידים, ל' לחם דהיינו פת עכ"ם ובשוליו, ר' רשויות, דהיינו עירובי חצרות ושתופי מבואות, ע' עמלק דהיינו קריאת המגילה שקאי על מחיית עמלק, כ' כהנים דהיינו נס חנוכה שנתקן על ידי החשמונאים שהיו כהנים.

וְכָל הַעַם רֵאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הַהָר עֹשֵׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיַּעֲזוּ וַיַּעֲמִדוּ מִרְחֹק (טו)

כתוב ברש"י ד"ה "ויעמדו מרחוק" היו נרתעין לאחוריהם שנים עשר מיל, כאורך מחניהם, ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירם, שנאמר מלכי צבאות יודודין יודודין.

מה טעם חזרו לאחוריהם דוקא שנים עשר מיל ולא יותר?

וביאר בספר משאת המלך שישנה בגמרא דעה הסוברת כי בשבת ניתנה תורה (שבת כז) ועל איסורי שבת כבר נצטוו בני ישראל במרה, ובכלל איסורי השבת הוזהרו ודאי גם על איסור תחומין, והליכת שנים עשר מיל אשר היא איסור תחומין דאורייתא, וגם כשנרתעו ישראל בשעת מתן תורה לא חזרו לאחוריהם אלא את שהותר להם, אך ודאי לא עברו חלילה על איסור תורה, ומשום כך לא חזרו לאחוריהם אלא עד לשיעור י"ב מיל, אותו שיעור שהותר להם ללכת בשבת.

שם:

משכיל חצוף ועז פנים מעורכי העיתון ה"צפירה" נכנס אל חדרו של השפת אמת, והוא העמיד פנים מתחסרות כאילו בא לברר וללמוד, ואמר יש במדרש המטריד את מנוחתי זמן רב, במתן תורה כתוב "וכל העם רואים את הקולות" ודרשו חז"ל שהיו רואים את הנשמה, והרי ה' אינו עושה ניסים לשוא, ולשם מה היה צורך שיראו ישראל את ששמעו? והשפת אמת הבין מיד שכל כונתו של האיש אינה אלא לקנטר, והוא לא רצה להיכנס עם רשע זה בדברים וסלקו מעל פניו, בנו של האמרי אמת הטיח בפניו את התשובה הראויה לאחד שכמותו ואמר אילו לא היו רואים את הקולות היה אחד כמוך יכול לבוא ולטען שנצטוינו בעשרת הדברות 'לו תגנוב' 'לו תרצח' ורק משראו את הקולות נסתתמה האפשרות לסלף את דברי תורתנו הקדושה, ופניו של המשכיל חפו.

לֹא תַעֲשֶׂוּן אֶתִּי אֶלְהֵי כֶסֶף וְאֶלְהֵי זָהָב לֹא תַעֲשֶׂוּ לָכֶם (כ ב)

למה אצל אלהי כסף כתוב תעשון ואצל אלהי זהב כתוב תעשו?

וביאר בספר טעמא דקרא דאלהי כסף רומז על פסל מיכה שהיה של כסף, והיה בו נ' קנטרין כסף, ולכן כתוב לא תעשון, דהיינו של נ' קנטרין, כמו שכתוב (שופטים יז) ותקח אמו מאתים כסף ויתנהו לצורף ויעשהו פסל ומסכה, ואמרינן (בכורות נ.) כל כסף האמור בנביאים ליטרינ בכתובים

קנטרין פירש רש"י ליטרינ מנין דהוא כ"ה סלעים קנטרין מאה סלעים בכל שקל נמצא מאתים כסף דנביאים האמור כאן הוא ר' מנה וקנטרין הוא ד' מנה בכל א' דהיינו ק' סלעים, אם כן ר' מנה הוא נ' קנטרין (ומצינו דהתורה רומזת לקנטרין כמ"ש במדרש מובא ברש"י פרשת כי תשא גבי עגל משקל קכ"ה קנטרין זהב היה בו כמנין מסכה), ואפשר גם כן דלכן לא כתיב אצל אלהי כסף לכם, כמו שכתוב אצל אלהי זהב, משום שפסל מיכה לא היה לכל ישראל רק לשבט דן, וכתוב אתי כמ"ש ועבר בים צרה זה פסל מיכה (סנהדרין קג): ועמד כל ימי משכן שילה כמו שכתוב במסכת פסחים (קז.). אבל אצל אלהי זהב נאמר לכם שהעגל זהב שעשו במדבר היה לכל ישראל וכן עגלי זהב של ירבעם היו לרוב ישראל.

שם:

למה פתח הכתוב "בלא תעשון" המסתים באות נ' סופית ובסוף הפסוק כתוב ב"לא תעשו"? וביאר רבי שאול קצנלנבויגן שלפי מה שאמרו בגמרא ראש השנה (כד.) כי מהרישא של הכתוב לומדים "לא תעשון דמות שמישי המשמשין לפני במרום, ואפילו שלשול קטן שבים ולכך נכתב באות נ' סופית, מלשון המקטין, להורות שאפילו עשייה קטנה אסורה, ולא כן "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו" שכתב רש"י שלא תאמר הריני עושה כרובים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כדרך שאני עושה בבית עולמים, ולכך נאמר לא תעשו לכם", ועל כן לא נכתב באות נ' סופית המקטין, כדי להוציא מלבך כי הואיל ויש צד היתר בעשייה זו בבית עולמים ממילא קל וקטן הוא האיסור.

וְלֹא תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת עַל מִזְבְּחֵי אֲשֶׁר לֹא תַעֲלֶה עֲרוֹתָךְ עִלָּיו (כ בג)

וביאר החפץ חיים שזה אזהרה לכהן כי בשעת עלייתו על מזבח ה' להקריב, עליו לזכור כי לא בשל מעלותיו הפרטיות הוא עולה, וגם לא מחמת מידותיו הסגוליות הוא עולה אלא רק ורק בשל לידתו הטבעית כבן לאביו הכהן זכה לכל הכבוד הלזה, וביאר על פי משל שפעם בכנסיה הראשונה של אגודת ישראל בוניה נתבקש על ידי הרבנים לשאת את דברו לכבוד המעמד והמאורע ואך הוא סירב, אולם משהפצירו בו רבות עלה על הבמה ואמר, בשעה שביקשו ממני לעלות ולברך את הנאספים במעמד הקדוש הזה, שאלתיים מדוע נתנו עינם דוקא בי לכבדני בכבוד הגדול הזה, כשהשיבוני משום גדלותי בתורה ופרסומי כלמדן דחיתים בשתי ידיים, שכן איני למדן, ואף לא גדול בתורה, אף כשניסו משום חסידותי וצדקותי מאנתי להסכים, משום שגם מעלות אלו אין בי, ורק כאשר הפצירו בי מפני שהנני כהן וזקן לא סירבתי יותר, כי הזקנה מתת אלקים היא, והכהונה ירושה לי מאבי, ואמנם מכח אלו השניים שחנני ה' הריני נותן לכם את ברכתי, ברכת זקן וכהן.

העלון נתרם ע"י		
הרב ניר כהן שליט"א להצלחתו והצלחת בני ביתו בכל מעשה ידיהם		
לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל:		
לרב אליעזר בן מרים	ולרה"ג ר' ברוך בן צביה	ולרב אברהם בן שרל
ולרב יצחק בן צביה והרבנית רייזל בת אהובה הענא ליבא והאישה רבקה בת יוכבד יהודית ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל		
לעלי נשמת:		
ר' מרדכי ב"ר בנימין גוטרמן זצוק"ל נלב"ע ט"ז אייר תשפ"ג		
ומרן רה"י הרה"ג ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל נלב"ע י' סיון תשפ"ג		
ומרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ברוך מרדכי בן הרב ישראל אזרחי זצוק"ל נלב"ע י"א חשון תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.		

ניתן לקבל את העלון במייל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון רק בין הסדרים: **0534157546**

ניתן להוריד את העלון באתר דרשו, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת

עלוני, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).